

Livbolagens avgifter

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	3
UTGÅNGSPUNKTER	5
Ökad öppenhet om avgifter	5
Undersökningens omfattning	6
Viktiga faktorer vid val av försäkring	7
KOSTNADER OCH AVGIFTER	8
Definitioner	8
Olika försäkringar	10
Avgiftsstruktur	10
HUR AVGIFTERNA PÅVERKAR FÖRSÄKRINGEN	14
Tidsperiod	14
Bolagens redovisning	14
Effekter av avgiftsunderskott i ömsesidigt verkande livbolag	14
Effekter av avgiftsunderskott i vinstutdelande livbolag	17
LIVBOLAGENS ÖVER- OCH UNDERSKOTT I AVGIFTSUTTAG	18
FÖRDELNING AV ÖVER- OCH UNDERSKOTT	21
Redovisning för bolagen totalt	21
Avgifter och driftskostnader över tiden	22
Försäkringskapitalets utveckling	24
Fördelning bolag för bolag	25
ÅTGÄRDER	27
BILAGA 1 – RESULTATSAMMANSTÄLLNINGAR BOLAG FÖR BOLAG	28
BILAGA 2 – AVGIFTSUTTAG DEN 1 JULI 2004	33
BILAGA 3 – ENKÄTFORMULÄR	34
BILAGA 4 – ANVISNINGAR FÖR IFYLLANDE AV FORMULÄR	38

Sammanfattning och slutsatser

Undersökningen omfattar avgiftsuttagen i de livförsäkringar som innehåller en garanti om viss avkastning. Finansinspektionen har undersökt avgiftsuttaget under perioden 2001–2003. Den valda perioden bygger på en diskussion med branschen om att det inte var rimligt att kräva in material som går längre tillbaka i tiden.

Avgiften är en faktor som en konsument beaktar vid valet av försäkringsgivare. Det är därför viktigt att den återspeglar de faktiska driftskostnaderna. Det är inte heller ovanligt att bolag marknadsför låga avgifter som något positivt, vilket det i och för sig är under förutsättning att bolaget under en rimlig tid har balans. Det är inte acceptabelt att låta avgiftsuttagen vara låga under en längre tid utan att ha tackning för det.

Undersökningsresultatet visar att under den aktuella perioden är fem bolag i balans, dvs. avgiftsuttagen stämmer väl överens med driftskostnaderna. De fem bolagen är Gamla SEB Trygg, Länsförsäkringar Liv, Nordea Liv I, Nya SEB Trygg och SalusAnsvar Liv.

Fyra bolag har underskott, varav SPP liv har störst underskott med 1,49 procent relaterat till försäkringskapitalet. Övriga bolag med underskott är KPA Pension, Folksam Liv och AMF Pension. I ömsesidigt verkande bolag måste ett avgiftsunderskott i praktiken kompenseras med lägre återbäringsränta.

Två bolag hade överskott, varav Skandia liv har ett överskott på 0,19 procent. Det andra bolaget med överskott är Förenade Liv. Ett överskott ger i stället en högre återbäringsränta. I vinstutdelande livbolag är avgifterna av mer definitiv karaktär.

I detta sammanhang bör man även påpeka att ett avgiftsunderskott relaterat till försäkringskapitalet inte behöver ha avgörande betydelse för det slutliga utfallet av försäkringen. Under den aktuella undersökningsperioden har de undersökta ömsesidiga livbolagen haft ett genomsnittligt avgiftsunderskott med nio procent relaterat till de verkliga driftskostnaderna. Relaterat till försäkringskapitalet är dock underskottet endast 0,05 procent. Skälet till detta är att försäkringskapitalet vida överstiger de faktiska driftskostnaderna.

Undersökningen har även fokuserat på olika verksamhetsgrenar. En långsiktig subventionering av ett visst försäkringsbestånd på ett annat försäkringsbestånds bekostnad är inte acceptabelt inom ömsesidigt bedriven livförsäkring. FI anser att en sådan subventionering skulle strida mot skälighetsprincipen i de avtal där den fortfarande finns och i övriga försäkringsavtal mot contributionsprincipen. Detta under förutsättning att denna princip inte specifikt avtalats bort.

Under den treårsperiod som undersökningen omfattar finns det hos flertalet bolag en subventionering av avtalspension och övrig tjänstepension. Det innebär att i de grenar som expanderar finns störst avgiftsunderskott. Det är LF Liv som står för den största subventioneringen. Det finns rimliga förklaringar till delar i denna kraftiga subventionering. En sådan förklaring är att individuell livförsäkring svarar för nästan 75 procent av försäkringskapitalet och att den grenen innehåller försäkringar som varat under lång tid. Fokus på tjänstepensioner är däremot en ny företeelse och kostnaderna är av tradition högre i början av ett försäkringssparande än i slutet. Av undersökningen går inte att utläsa om den konstaterade subventioneringen även består långsiktigt. Bolagen har haft möjlighet att förklara sig i denna del men alla bolag har avstått den möjligheten.

Författare och kontaktpersoner:

Göran Ronge och Gunilla Landert

Utgångspunkter

SAMMANFATTNING

5

- Avgifterna ska vara ett uttryck för försäkringsbolagets faktiska driftskostnader och dessa bör bolaget kunna ha god kontroll och styrning över.
- Rapporten redovisar om de avgifter som bolagen tagit ut av försäkringstagarna under åren 2001-2003 har täckt bolagens verkliga driftskostnader.
- Redovisningen har till syfte att skapa större öppenhet kring bolagens avgifter.
- Det är inte bara avgifterna som är viktiga vid val av försäkringsbolag. Även bolagets kapitalavkastning, försäkringens riskinnehåll, garantier samt om bolaget är vinstutdelande eller inte har betydelse.

Ökad öppenhet om avgifter

Denna undersökning är resultatet av en diskussion som förts om nivån på de avgiftsuttag som svenska livförsäkringsbolag tillämpar inom traditionell livförsäkring. Avgiftsuttagen har betydelse vid beräkning av det överskott på försäkringen som fördelas ut till försäkringstagarna i form av återbäring.

Frågan om ett försäkringsbolag har låga avgifter är och bör vara viktig för en kund som står i begrepp att köpa en livförsäkring eller följer värdeutvecklingen på sin egen försäkring. Avgifterna ska vara ett uttryck för försäkringsbolagets faktiska driftskostnader och dessa bör bolaget kunna ha god kontroll och styrning över. Det är svårare att på förhand styra över utfall av avkastning och försäkringsrisker.

Undersökningen innehåller en kartläggning av de avgifter som bolagen¹ själva anser vara de mest representativa, dvs vanligast förekommande. Avsikten är att i konsumentupplysningssyfte ge en ögonblicksbild per den 1 juli 2004.

Undersökningen redovisar också om bolagens avgifter under åren 2001–2003 har täckt bolagens verkliga driftskostnader eller om det finns avvikelser som bör belysas. Syftet är inte att på något vis avgöra vilka bolag som har de högsta eller lägsta driftskostnaderna (eller avgifterna). Ett sådant avgörande är mycket vanskligt och är till viss del beroende på omständigheter i det enskilda försäkringsfallet, såsom typ av försäkring, premiebetalning, riskinnehåll m m.

¹ Deltagande bolag är: AMF Pension, Folksam Liv, Förenade Liv, Gamla SEB Trygg Liv, Handelsbanken Liv, KPA Pension, Länsförsäkringar Liv, Nordea Liv I, Nordea Liv II, Nya SEB Trygg Liv, Salus Ansvar Liv, Skandia Liv och SPP Liv.

Redovisningen har till syfte att skapa större öppenhet kring bolagens avgifter. Detta leder till fördjupade insikter hos kunder, media och även hos Finansinspektionen och andra organ som har att tillvarata kundintressen på olika sätt. Redovisningen kan eventuellt också leda till att bolagen omprövar informationen om avgiftsuttag.

Det finns principiella skillnader mellan ömsesidigt verkande och vinstutdelande livbolag. I denna rapport är tyngdpunkten lagd på den ömsesidigt bedrivna livförsäkringsverksamheten. Eftersom de vinstutdelande bolagen Handelsbanken Liv och Nordea Liv II har försäkringar som innehåller garantier och i väsentliga delar påminner om traditionell livförsäkring, har FI valt att helt eller delvis inkludera dessa bolag i redovisningen. Avsikten är att i rapporten belysa även skillnaderna på detta område.

Undersökningens omfattning

De verksamheter som ingår i undersökningen är baserade på s k retrospektivreservmetod (se faktaruta). Det medför att det bara är en viss del av verksamheten i berörda livförsäkringsbolag som ingår. Undantagna är förutom fondförsäkringar även rena personriskförsäkringar såsom sjukförsäkringar och grupplivförsäkringar. Tilläggförsäkringar av typ premiebefrielseförsäkring² är också exkluderade. Vidare är vissa typer av livförsäkring undantagna, som saknar garantier men inte utgör fondförsäkring.

I rapporten kommer retrospektivreserv i fortsättningen att benämnas försäkringskapital.

Rapporten bygger på en temaundersökning som skickats ut till och besvarats av 13 större livförsäkringsbolag³. Frågorna framgår av bilaga 3. Materialet har delats upp i tre verksamhetsgrenar (kategorier): individuell livförsäkring, avtalspensioner och övrig tjänstepension. Anvisningar för inrapporteringen framgår av bilaga 4.

RETROSPEKTIVRESERVMETODEN

Retrospektivreservmetoden (eller retrospektivmetoden) innebär att det totala kapitalet i försäkringen, som kallas retrospektivreserv, successivt framräknas i tiden med hjälp av s.k. parametrar som bestämts med hjälp av de resultat som bolaget observerat. Sådana parametrar utgörs av återbäringsränta, avdrag för avkastningsskatt, avdrag för verkliga driftskostnader ("avgifter" enligt denna undersökning) och avdrag för riskkostnader. Man lägger till inkomna premier och drar ifrån de utbetalningar som gjorts. Observera att parametrarna ofta är utjämnade i tiden för att om möjligt skapa en jämn utveckling.

Retrospektivreservmetoden används för att beräkna återbärning enligt "kontributionsprincipen". Denna princip – som omnämns i lagstiftningen – syftar till att ge en försäkring sin rättmätiga del av det överskott som försäkringen bidragit till att skapa i bolaget⁴. Återbäringskapitalet utgörs av skillnaden mellan den beskrivna retrospektivreserven och det garantivärde (nuvärde av garanterade förmåner baserat på garantiräntan) som gäller för försäkringen.

2 En form av sjukförsäkringsskydd, som fungerar så att bolaget övertar åtagandet att erlägga livförsäkringspremie vid den försäkrades långvariga sjukdom.

3 Bolaget Nordea Liv & Pension startades dock 2003 och är ännu alltför litet för att redovisas annat än i avsnitt 3.

4 I ett vinstutdelande bolag kan ytterligare ett moment tillkomma för varje försäkring: avdraget för den vinst som bolaget enligt försäkringsvillkoren kan tillgodoräkna sig.

Viktiga faktorer vid val av försäkring

Det är inte bara avgifterna som är viktiga vid val av försäkringsbolag. Även bolagets kapitalavkastning, försäkringens riskinnehåll, garantier samt om bolaget är vinstutdelande eller inte har betydelse.

Det finns många faktorer som påverkar försäkringens totala utfall. En viktig faktor är bolagets *kapitalavkastning*. Resultatet av kapitalförvaltningen ska primärt vara sådant att bolaget långsiktigt uppnår den garanterade räntenivå som ligger till grund för försäkringsavtalet. Den bör med marginal överträffa garantinivån. Då är förutsättningarna goda för att återbäring utöver den garanterade räntan ska uppstå på försäkringen.

Om ett bolag lyckas få ett bättre avkastningsresultat än en konkurrent kan detta kompensera för högre driftskostnader och därmed högre avgiftsuttag.

En annan viktig faktor är livförsäkringens *riskinnehåll*. Med detta menas att bolaget kan få betala ut ett belopp utöver försäkringskapitalet vid dödsfall alternativt att bolaget får skjuta till pengar på grund av att pensionsutbetalningarnas längd inte lagts på rätt nivå vid beräkningen av livslängden. Risken i försäkringen måste vara anpassad med tanke på kundens behov och bolaget måste ha lyckats kartlägga behovet vid tecknandet, alternativt kunnat initiera eller stimulera till ändring om och när kundens behov ändras. Om en kund betalar en hög andel av premien för att bekosta en försäkringsrisk som han egentligen inte har behov av, kan avkastning och låga avgifter i övrigt knappast kompensera att man betalar något onödigt.

Ytterligare en faktor är försäkringens utformning av *garantier* och *utfästelser*. I ett försäkringsbestånd kan bolaget ha lämnat utfästelser under olika förutsättningar vid olika tidpunkter. Om t.ex. en kund har en försäkring med en garantiränta brutto på 5 procent per år, är det en hög garanti som i ett lågränteläge kan vara mycket värdefull. Sådana höga garantiåtaganden nytecknas normalt inte i den svenska livförsäkringsbranschen idag.

Andra viktiga faktorer för en försäkringskund är *försäkringens innehåll* i övrigt, t.ex. rätt till ändring av avtal, flytt- eller återköpsrätt. Det kan också finnas rätt till premiebefrielse vid sjukdom vilket innebär att premien inte behöver betalas om kunden blir långvarigt sjuk.

Om ett livbolag är *vinstutdelande* eller inte bör de för- och nackdelar som detta för med sig också vägas in i bedömningen. Vinstutdelande och ömsesidigt verkande bolag beskrivs längre fram i rapporten.

Kostnader och avgifter

SAMMANFATTNING

- Försäkringsbolagens driftskostnader består av anskaffnings- och administrationskostnader.
- De avgifter som bolagen tar ut av försäkringstagarna är dels i form av en viss procent av premien, av försäkringskapitalet, av utbetalt belopp och av positiv risksumma, dels i form av ett fast belopp per år eller för varje inbetald premie. Det förekommer också återköps- och flyttavgifter.

Definitioner

Premien är det som kunden betalar in till försäkringsbolaget. I en livförsäkring går en del av premien till ett sparande och en del till att betala för den risk bolaget tar på sig, t.ex. efterlevandeskydd. Hur hög premien blir beror på flera faktorer, bland annat på hur stort sparandet är, vad bolaget beräknar att de måste ta betalt för den risk de tar och för de driftskostnader försäkringen för med sig, dvs. vad det kostar att sälja och administrera försäkringen.

Riskkostnad kallas det försäkringstagaren betalar för att bolagen ska kunna täcka de anspråk på ersättning som kommer att uppstå för den risk de tar. När det gäller pensions- och kapitalförsäkringar kan det till exempel vara kostnaden för en premiefrielseförsäkring eller ett efterlevandeskydd.

Driftskostnad består av *anskaffnings-* och *administrationskostnader*.

Anskaffningskostnad avser bolagets kostnad i samband med att en försäkring tecknas. Kostnaden består huvudsakligen av försäljningsersättning.

Administrationskostnad är den kostnad bolaget har för att sköta försäkringarna men som inte är anskaffnings-, skadereglerings- eller kapitalförvaltningskostnad. Administrationskostnad kan vara kostnad för utskick, att skriva ut värdebesked och annan löpande kundservice. Även IT-drift är en sådan kostnad.

Kapitalförvaltningskostnad avser kostnad för att förvalta kapitalet och ingår inte i driftskostnaderna i bolagens årsredovisningar.

Att dra slutsatser om hur effektivt ett försäkringsbolag drivs genom en jämförelse av bolagens driftskostnader kan vara svårt. Det är naturligt att ett försäkringsbolag där kunderna tecknar försäkringar på höga försäkringsbelopp har lägre driftskostnader per förvaltat krona än ett bolag som riktar sig till personer som tecknar försäkringar på låga försäkringsbelopp. Kostnaden för

distribution kan också variera beroende på vilka kanaler bolaget arbetar med. Ett försäkringsbolag kan även under en viss period ha högre driftskostnader på grund av stora investeringar i exempelvis nya datasystem för att åstadkomma rationellare drift och därigenom lägre driftskostnader i framtiden.

Försäkringsbolagen ska ta ut avgifter av försäkringstagarna för att täcka driftskostnaderna. Om bolaget tagit ut för liten avgift måste underskottet täckas. Hur detta görs är beroende av bolagsform.

I ett **ömsesidigt verkande bolag** går överskottet tillbaka till försäkringstagarna. För att klara sina åtaganden och över tid jämna ut upp- och nedgångar på den finansiella marknaden (i tillgångarnas värde) bygger bolaget upp en konsolideringsfond. Om bolaget ändå inte klarar sina åtaganden står försäkringstagarna risken för detta.

I ett **vinstutdelande bolag** avsätts inga medel till konsolideringsfond utan aktieägarna måste skjuta till pengar om bolaget inte kan uppfylla sina garanterade åtaganden. För att stå denna risk får bolaget normalt en del av överskottet.

Ett ömsesidigt verkande bolag som tar ut avgifter som är i paritet med sina kostnader kan över tiden fördela avkastningen som uppstår i kapitalförvaltningen till försäkringstagarna i form av återbäringsränta. Om avgiftsuttaget däremot är för lågt och bolaget inte justerar detta genom att sänka kostnaderna eller höja avgifterna så måste bolaget sänka återbäringsräntan eller låta den kollektiva konsolideringen – dvs. buffertkapitalet – sjunka.

Ett vinstutdelande bolag måste alltid täcka sina kostnader genom att ta ut rätt avgift. Om avgiftsuttaget inte täcker kostnaderna kommer ägarna på längre sikt att få skjuta till kapital.

Bolagen använder olika sätt att ta ut avgifter. De kan t.ex. tas ut som

- en procentuell avgift på varje premie som betalas in
- en viss procent av försäkringskapitalet
- en avgift i kronor för varje inbetald premie
- en fast årlig avgift.

Bolagen kombinerar ofta flera av ovanstående sätt att ta ut sina avgifter.

För en försäkring där en del av avgifterna exempelvis tas ut genom en fast avgift vid varje premiebetalningstillfälle är det billigare att betala premien en gång per år än att dela upp den och betala varje månad.

Olika försäkringar

I denna undersökning har FI valt indelning enligt begreppet *verksamhetsgren*, eftersom uppdelningen här inte strikt följer den föreskrivna uppdelningen i försäkringsgrenar i resultatredovisningen.

Den största verksamhetsgrenen i undersökningen består av *individuell livförsäkring*. Inom denna gren ryms ett antal försäkringsvarianter, nämligen privata pensionsförsäkringar med och utan efterlevandeskydd, vissa individuella tjänstepensioner, kapitalförsäkringar med minimalt alternativt omfattande riskskydd, kapitallivräntor samt individuella riskförsäkringar för dödsfall.

Den andra grenen som särredovisas i denna undersökning utgörs av *avtalspension*. Den definieras som premiebestämd (se definition i nästa stycke) och valcentralsanknuten tjänstepensionsförsäkring och utgörs av de valbara delarna som bestämts enligt kollektivavtal (t.ex. ITP, SAF-LO, PFA-98, PA03). De flesta förvärvsarbetande i Sverige har avtalspension, varför denna kan komma att få ganska stor betydelse för den enskildes framtida samlade pension.

Den tredje verksamheten som redovisas utgörs av de övriga kollektivavtalsgrundade (och likartade) premiebestämda *tjänstepensioner*, som inte utgör avtalspensioner. Med en premiebestämd pension menas att pensionslöftet – till skillnad från en förmånsbestämd pension – inte relateras till den försäkrades slutlön. I stället åtar sig arbetsgivaren att för den försäkrades räkning under anställningstiden göra löpande premieinbetalningar till ett försäkringsbolag.

Det finns försäkringar, där det inte är helt enkelt att bestämma grentillhörighet. Undersökningen bygger på bolagens egen uppdelning av verksamheten i sin egen årsredovisning. Uppdelningen kan därför till viss mindre del ske med beaktande av hur bolagen registrerat informationen om sina försäkringar.

I anvisningarna för uppgiftslämnandet var uppdelningen av tjänstepensioner i avtalspension och övrig tjänstepension frivillig. 9 av de 11 bolag som utgör ett alternativ för val av avtalspension har särredovisat avgifter och driftskostnader⁵.

⁵ Folksam Liv och Förenade Liv har inte gjort sådan särredovisning

Avgiftsstruktur

I undersökningen har livbolagen redovisat de avgiftsuttag som de anser vara de mest representativa, dvs. vanligast förekommande, för individuell livförsäkring, avtalspension och övrig tjänstepension den 1 juli 2004. De redovisade avgifterna behöver alltså inte gälla för nyteckning. Det finns många olika typer av avgiftsuttag i bolagen. En kund måste därför alltid kontakta sitt försäkringsbolag för att få uppgift om de egna avgifterna, och vilka som kan ändras under försäkringens livslängd. FI har i föreskrifter (FFFS 2003:7) angett vilken information som bolagen ska lämna till livförsäkringstagare 1) innan försäkringsavtal ingås, 2) under försäkringstiden fram till utbetalningen och 3) under utbetalningstiden.

Avgiftsstrukturen ser ut på följande sätt:

- *Avgift i procent av premien:* varierar mellan 0 och 4 procent. Exempel: Om premien är 1 000 kr och avgiften 2 procent ger det 20 kr i avgift per år. Vanligtvis ligger procentsatsen något lägre vid stora årliga inbetalningar än vid små.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUTDELANDE BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Avgift i % av premie													
Individuell livförsäkring				0,5–1,0 ¹		3,0	1,0	0–4,0	0,9	1,5–2,0		0–2,0	2,5
Avtalspension	1,0			0,5–1,0 ¹		2,0	1,0	1,2–3,0			1,48	0–1,0	
Övr. tjänstepension	1,0			0,5–1,0 ¹		1,5		0–4,0		1,0–2,0 ²	3,38 ³	0–4,0	

¹) 0,5% för engångsbetalning ²) 1% för engångsbetalning ³) 1,48% för äkta engångsbetalning dvs endast 1 inbetalning

- *Avgift i procent av försäkringskapitalet:* varierar mellan 0,1 och 1,15 procent. Exempel: Om försäkringskapitalet är 100 000 kr och avgiften 0,5 procent blir avgiften 500 kr per år. Ofta sjunker denna procentsats när försäkringskapitalet överstiger en viss nivå.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUTDELANDE BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Avgift i % av försäkringskapital													
Individuell livförsäkring	0,56	0,4	0,4	0,1–0,5 ¹	0,4	0,75	0,5	0,65–1,15	0,70	0,5–0,8		0,3–1,0 ²	0,75
Avtalspension	0,2	0,4	0,4	0,1	0,4	0,5	0,5	0,5–1,0		0,5	0,75	0,25–0,75	
Övr. tjänstepension	0,3	0,4	0,4	0,1–0,5 ¹		0,65		0,65–1,15		0,65	0,75	0–1,0	

¹) Före resp efter 970101 ²) 0,4–1,0% för pensionsförsäkring

- *Avgift i procent av periodisk utbetalning* (dvs. vid varje utbetalningstillfälle): varierar mellan 0 och 0,6 procent. Numera är det dock vanligast att denna avgift ligger på 0 procent, dvs. ingen utbetalningsavgift tas ut.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Avgift i % av periodisk utbetalning													
Individuell livförsäkring							0,5						
Avtalspension				0,5			0,5			0–0,6			
Övr. tjänstepension				0,5						0–0,6			

- *Avgift i procent av positiv risksumma:* varierar mellan 0 och 0,1 procent och tas ut för dödsfallsförsäkringar, dvs. försäkringar som utbetalas först när den försäkrade dör. Denna avgift brukar inkluderas i den riskkostnad för varje försäkring som bolaget årligen informerar om.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUTDELANDE BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Avgift i % av positiv risksumma													
Individuell livförsäkring		0,1	0,1							0–0,07			
Avtalspension		0,1	0,1										
Övr. tjänstepension		0,1	0,1										

Positiv risksumma är det belopp som försäkringsbolaget måste skjuta till vid en försäkrads dödsfall för att kunna betala ut det avtalade försäkringsbeloppet till de efterlevande. Det blir aktuellt när försäkringens värde är lägre än det avtalade belopp som ska betalas ut när den försäkrade dör.

- *Avgift i procent av negativ risksumma:* gäller för livsfallsförsäkringar, dvs. försäkringar som utbetalas så länge den försäkrade lever. I undersökningen förekommer inte denna typ av avgift.

Negativ risksumma är det belopp som går tillbaka till försäkringsbolaget om den försäkrade dör. Det blir aktuellt i en försäkring där utbetalning endast sker under förutsättning att den försäkrade lever och det vid tidpunkten för dödsfallet finns pengar kvar på försäkringen vars värde då sänks till 0 och upphör att gälla.

12

- *Fast avgift i kronor per år:* En avgift på t.ex. 60 kr som tas ut antingen som ett belopp per försäkring eller per individ och ibland endast under de år då premiebetalning sker. Vanligt förekommande är en årsavgift som är jämnt delbar med 12 så att den reducerar försäkringsvärdet med jämnt kronantal varje månad. Några bolag tar inte ut någon fast avgift alls. Den fasta avgiften slår hårdare mot försäkringar med lågt kapital.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUTDELANDE BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Fast avgift (kr per år)													
Individuell livförsäkring	60 ¹	60	60		144				17 ²	56–67 ³		0–120	
Avtalspension		60	60		48 ¹					50			
Övr tjänstepension		60	60						360 per ind				

¹) Vid premiebetalning ²) Aviaavgift ³) Oamorterad anskaffningskostnad om tecknad 1980–99

- *Återköpsavgift:* På grund av skatteregler är i princip endast individuell livförsäkring – och då framför allt kapitalförsäkring – möjlig att återköpa.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUTDELANDE BOLAG	
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla SEB Trygg Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Kapitalförsäkring													
Individuell livförsäkring													
Återköpsavgift år 1	Har ej	Ej återköp	Ej återköp	1%+200	Har ej	5%	Har ej	5%+300 ¹	1%	8%		5%, min500	Har ej
Återköpsavgift år 5	kapital-	2–5% ²		1%+200	kapital-		kapital-	1%+300 ³	1%	4%		1%, min500	kapital-
Återköpsavgift år 10	försäkring	0,5–2% ⁴		1%+200	försäkring		försäkring	300 ⁵	1%	0,50%		1%, min500	försäkring

¹) Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 20%+300. Före 020101 1%+200. ²) Min 200 max 10 000 tecknad fr 990701.

³) Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 12%+300. Före 020101 1%+200. ⁴) Min 200 max 10 000 tecknad fr 951101.

⁵) Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 2%+300. Före 020101 1%+200.

För försäkringar som kan återköpas är det vanligt att avgiften utgör en viss procent av premien eller av nuvärdet av inbetalade premier. Procentsatsen sjunker ofta ju längre man har haft försäkringen. Ett bolag i undersökningen använder dock samma procentuella avgift oavsett hur länge man haft försäkringen. Några bolag tar inte ut återköpsavgifter alls. Ett par bolag beviljar inte återköp under det första året.

- **Flyttavgift:** De bolag som erbjuder flytträtt tar ut en avgift för att flytta kapitalet. Denna är ofta högre ju kortare tid man har haft försäkringen och minskar sedan successivt. Vissa bolag har inte någon flytträtt alls, ett bolag medger inte flytt under det första året och ett par bolag medger inte flytt av försäkringskapital för försäkringar tecknade före ett visst datum. Flytträtt är tillämplig framför allt för privat tecknad pensionsförsäkring, även om det på senare tid finns tendenser till att även tjänstepensioner kan erhålla flytträtt.

13

Om man vill flytta en försäkring och det försäkringsbolag man flyttar från har en kollektiv konsolideringsgrad som ligger under den nivå som bolaget har bestämt, då sänks dessutom värdet av det försäkringskapital som får flyttas med en faktor vars storlek beror på hur låg konsolideringen är.

	ÖMSEIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUDELANDE BOLAG		
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla Trygg Liv	SEB Pension	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Pensionsförsäkring														
Individuell livförsäkring														
Flyttavgift år 1	7005-10%+700 ¹		Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ²		5%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		Ej flytträtt		1%,min 500	5%,min500 ³
Flyttavgift år 5	7005-10%+700 ¹		Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ²		3%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		7%		1%,min 500	3%,min500 ³
Flyttavgift år 10	700	0-5%+700 ¹	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ²		1%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		3,50%		1%,min 500	1%,min500 ³
Avtalspension														
Flyttavgift år 1	500	1000 för	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 för	400 för	500	Ej flytträtt		5%,min500	Ej flytträtt		1%,min 500	
Flyttavgift år 5	500	SAF-LO	Ej flytträtt	Ej flytträtt	SAF-LO	SAF-LO	500	Ej flytträtt		3,5%,min500	Ej flytträtt		1%,min 500	
Flyttavgift år 10	500	fr 040101	Ej flytträtt	Ej flytträtt	fr 040101	o PA-03	500	Ej flytträtt		1%,min500 ⁴	Ej flytträtt		1%,min 500	
Övr. tjänstepension														
Flyttavgift år 1	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt	
Flyttavgift år 5	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt	
Flyttavgift år 10	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt	

¹) Om tecknad från 020101 ²) Om tecknad från 040101 ³) Företagsbetald pensionsförsäkring min 2 000 ⁴) För SAF-LO

- **Kapitalförvaltningskostnad i procent av försäkringskapitalet:** Kapitalförvaltningskostnaden är en faktisk kostnad som har inrapporterats av bolagen. Finansinspektionen har sedan relaterat kostnaden till kundernas försäkringskapital.

	ÖMSEIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUDELANDE BOLAG		
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla Trygg Liv	SEB Pension	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Kapitalförvaltningskostnad i % av försäkringskapitalet (medelvärde av åren 2001–2003)														
Individuell livförsäkring	0,08	0,20	0,24	0,11	0,46	0,20	0,08	0,20	0,11	0,13			0,22	
Avtalspension	0,07	0,20	0,22	0,12	0,51	0,28	0,08	0,34		0,14	0,22		0,22	
Övr. tjänstepension	0,06	0,20	0,22	0,13		0,13		0,28		0,16	0,22		0,22	

I bilaga 2 finns en komplett sammanställning av ovan redovisade, mest representativa avgifterna.

Hur avgifterna påverkar försäkringen

14

SAMMANFATTNING

- I ömsesidigt verkande livbolag måste ett avgiftsunderskott i praktiken kompenseras med lägre återbäringsränta. Ett överskott i avgifterna ger i stället en högre återbäringsränta.
- I vinstutdelande livbolag är avgifterna av mer definitiv karaktär och över/underskott påverkar ägarnas vinst.
- Avgiftsöverskott eller -underskott kan variera mellan olika kategorier av försäkringar i ett bolag.

Tidsperiod

Undersökningen i denna del avser åren 2001–2003. Det borde egentligen vara av intresse att studera en längre tidsperiod än 3 år, men det bedömdes av FI och Försäkringsförbundets arbetsgrupp att det skulle bli svårt och medföra sämre kvalitet att för längre tid retroaktivt ta fram uppgifter om avgiftsintäkter.

Bolagens redovisning

I bolagens ordinarie årsredovisningar delas de faktiska driftskostnaderna alltid upp i anskaffningskostnader och övriga driftskostnader i särskild fotnot.

Det finns dock i nuläget inga krav på redovisning av avgiftsuttagets faktiska nivå i Mnkr i samband med bokslut.

Effekter av avgiftsunderskott i ett ömsesidigt verkande livbolag

Denna undersökning avser att enbart jämföra avgifter som bolaget bestämt är avsedda att täcka driftskostnader med bolagets faktiska driftskostnader. Även kapitalförvaltningskostnader, som redovisningsmässigt inte betraktas som driftskostnader, ingår, men särredovisas.

I ett ömsesidigt verkande livbolag gäller alltid att försäkringsbeståndet måste belastas med alla kostnader liksom att man får del av samtliga intäkter.

Om intäkterna från avgiftsuttagen i ett livbolag inte täcker de verkliga kostnaderna, uppstår ett avgiftsunderskott. Detta måste täckas på lämpligt sätt. Den kollektiva konsolideringsnivån utgör en form av avstämning av hur väl

olika källor till över/underskott – som ränta, dödlighet och driftskostnader – omvandlats till återbäring på bolagets försäkringar. Genom bestämning av nivån på återbäringsröntan regleras den kollektiva konsolideringsnivån så att bolagets policy för kollektiv konsolidering⁶ upprätthålls. Likartade – men mer positiva – effekter uppstår vid ett avgiftsoverskott.

6 För närmare beskrivning av begreppet "kollektiv konsolidering", se t.ex. FI:s rapport "Finanssektorns stabilitet 2003 (2003:3), sid 39–40.

I faktarutan "Samband: kollektiv konsolidering – återbäringsränta – avgiftsunderskott" beskrivs genom exempel hur ett avgiftsunderskott påverkar återbäringsröntan och därmed försäkringars värdetillväxt.

15

SAMBAND: KOLLEKTIV KONSOLIDERING – ÅTERBÄRINGSRÄNTA – AVGIFTSUNDERSKOTT

Det finns ett samband mellan återbäringsränta – kollektiv konsolidering – avgiftsunderskott. Denna faktaruta gör ett försök att genom beräkningsexempel beskriva detta samband.

Policy för kollektiv konsolidering

Utgångspunkten är nivån på kollektiv konsolidering (KKN). Bolagen har en policy för hur denna nivå ska vara, inom vilka intervall den kan röra sig och hur länge den kan ligga utanför intervallet, utan att man behöver ta till drastiska åtgärder. Några bolag har också i policyn en målnivå för sin kollektiva konsolidering.

Den faktiska KKN beräknad vid viss tidpunkt kan sägas vara ett uttryck för hur balansen är mellan värdet på bolagets tillgångar och försäkringstagarnas redovisade försäkringskapital. Ett värde på 100 procent betyder i princip att tillgångarnas beräknade marknadsvärde överensstämmer med summan av samtliga försäkringstagares kapital.

Återbäringsröntan är den ränta som räknar upp kapitalet. Den tar sin utgångspunkt i en av bolaget bedömd näraliggande framtida avkastning. Vid bedömningen av röntans nivå ska också det faktiska läget för KKN beaktas.

EXEMPEL 1: I bolaget A har faktisk KKN beräknats till 110 procent. Bolaget beräknar sin framtida avkastning till 7 procent per år med hänsyn taget till tillgångsmix, riskfri avkastning och tillägg för avkastning på mer riskbaserade tillgångar. Bolagets policy säger att KKN bör ligga på ca 105 procent och bolaget tillämpar en anpassningstid på 3 år.

Frågeställningen kan beskrivas på följande sätt:

För varje 100-lapp i försäkringskapital finns det f.n. motsvarande tillgångar på 110 kr och avkastningen på tillgångarna antas bli 7 procent. Med vilken ränta ska nu försäkringskapitalet räknas upp med under de kommande 3 åren, för att det efter denna period ska finnas 105 kr i tillgångar i bolaget för varje 100-lapp i försäkringskapital?

Matematiskt ska återbäringsröntan x procent alltså beräknas ur ekvationen

$$110 \times 1,073 / 100 \times (1 + x/100)^3 = 105 / 100$$

Svaret på ekvationen ovan är att återbäringsröntan x bestäms till 8,7 %.

Ett enklare sätt att se på frågeställningen är att konstatera att extra konsolidering på $(110 - 105) = 5$ procentenheter ska delas ut till försäkringsbeståndet under en 3-årsperiod. Dessa procentenheter fördelas på tre år så att $5 / 3 = 1,7$ procentenheter då kan adderas till de 7 % som man antar avkastningen till för resp. år.

Vid slutet på 3-årsperioden är då KKN för bolaget nere på 105 procent om antagandena håller.

I praktiken måste naturligtvis beräkningen med jämna mellanrum göras om med de nya förutsättningar, som successivt kan uppstå.

Den faktiskt tillämpade räntan reduceras därefter med bl a⁷ de kapitalrelaterade avgifter som bolaget bestämt (se sid.11). När det dock gäller kapitalförvaltningskostnaderna anses de som en kostnad vid beräkningen av bolagets totalavkastning, så de utgör ett s.k. implicit avdrag på totalavkastningen.

7 Avdrag för avkastningsskatt sker också.

16

Effekter på återbäringsräntan

Om man nu antar att bolagets avgiftsuttag av olika skäl inte räcker till för att täcka de verkliga driftskostnaderna, påverkas KKN i negativ riktning. De fördelningsbara tillgångarna (täljaren i KKN) reduceras i sig p.g.a. faktiska utgifter i form av driftskostnader. Försäkringskapitalet (nämnaren i KKN) reduceras också p.g.a. avgifterna, men inte i samma utsträckning. Alltså minskar KKN. I och med detta måste även den faktiskt bestämda återbäringsräntan reduceras.

EXEMPEL 1 (forts): Bolaget B har vid 3-årsperiodens början samma ekonomiska situation och samma policy för konsolidering som bolaget A ovan.

Det visar sig dock att bolaget under den kommande 3-årsperioden kommer att ha ett avgiftsunderskott som relaterat till försäkringskapitalet uppgår till 0,5 procent per år. Vid bestämningen av återbäringsräntan kommer nödvändigtvis detta att successivt behöva beaktas, även om bolaget initialt saknar kännedom om eller väljer att inte beakta det.

I jämförelse med bolaget A, måste återbäringsräntan i bolaget B reduceras med 0,5 procent per år för att båda bolagen ska hamna på målnivån KKN 105 procent vid periodens slut. Bolaget A har alltså en genomsnittlig årlig återbäringsränta på 8,7 procent, medan bolaget B kommer att ha en genomsnittlig återbäringsränta på $(8,7 - 0,5 =) 8,2$ procent. Ändå har båda bolagen samma faktiska resultat av sin kapitalförvaltning.

Avgiftsoverskott

Ett avgiftsoverskott, dvs. då de faktiska avgifterna överstiger de verkliga driftskostnaderna, fungerar på motsvarande omvänt sätt som ett avgiftsunderskott.

EXEMPEL 1 (forts): I den händelse att bolaget C – med samma ekonomiska förutsättningar som bolaget A och B – har ett avgiftsoverskott uppgående till årligen 0,3 % av försäkringskapitalet medför det att återbäringsräntan i stället genomsnittligt blir $(8,7 + 0,3 =) 9,0$ procent under perioden.

Effekter på olika delbestånd

Resultateffekterna blir i praktiken mer komplexa än vad som framgår av faktarutan. Bolagen har olika avgiftsuttag och faktiska driftskostnader för olika typer av försäkringar; de faktiska driftskostnaderna varierar också i tiden – de är generellt som högst i samband med försäkringens tecknande (se mer nedan). Även om bolagen ofta tillämpar olika driftskostnadsuttag, brukar reglerna för återbäringsräntan vara sådan att den bestäms till samma nivå för hela beståndet vid en given tidpunkt.

Det kan råda balans mellan avgifter och driftskostnader i ett bolag sammantaget, men vissa delbestånd har ett avgiftsoverskott och andra har ett avgiftsunderskott. Om då samma återbäringsränta tillämpas för hela försäkringsbeståndet, leder detta till slutsatsen att de med överskott i praktiken

– åtminstone kortsiktigt – subventionerar det andra delbeståndet. Så sker egentligen generellt även inom ett delbestånd, i och med att de försäkringar som är äldre indirekt subventionerar de försäkringar som nytecknats. Man får se subventioneringen som ett lån, vars återamortering dock är osäker. Det beror på att försäkringar kan annulleras (upphöra i någon form på initiativ av försäkringstagaren), varvid återbetalningen till beståndet upphör. Detta kommenteras mer nedan.

Effekter av avgiftsuttag i ett vinstutdelande livbolag

I ett vinstutdelande livbolag är situationen annorlunda jämfört med de ömsesidigt bedrivna bolagen. Begreppen ”kollektiv konsolidering” och ”återbäringsränta” existerar inte. Däremot har begreppen ”avgiftsunderskott” och ”avgiftsöverskott” relevans för vinstutdelande livbolag, eftersom även ett vinstutdelande bolag givetvis måste ta ut avgifter för att täcka sina faktiska kostnader.

Normalt bör dock ett bolag utifrån sin erfarenhet relativt väl kunna bedöma sina driftskostnader, varför det kan te sig mindre naturligt att särskilt tillämpa vinstdelning mellan ägare och försäkringstagare med avseende på över- eller underskott för avgiftsuttaget. Det finns dock inga hinder för att ha sådana regler.

Avgiftsintäkterna är alltså i vinstutdelande bolag fastställda på ett sådant sätt att utfallet inte i efterhand låter sig justeras såsom beskrivits vid korrigeringen av återbäringsräntan (faktarutan). Ett avgiftsöverskott i verksamheten blir därmed automatiskt ett överskott som utgör del av ägarnas vinst. Ett avgiftsunderskott reducerar i praktiken ägarnas vinst och förstärker även andra förluster som kan uppstå t.ex. i kapitalförvaltningen.

Inget hindrar ett vinstutdelande bolag från att höja avgifterna för nya kunder om man finner avgifterna vara för låga. Även avgifter för nya inbetalningar som inte utgör en del av befintligt försäkringsavtal kan höjas. Ett omvänt resonemang kan även göras om bolaget lyckas pressa driftskostnaderna så att ett överskott uppstår. Då kan man välja att sänka avgifterna.

För det försäkringsbestånd och det kapital som är med vid övergången från ett ömsesidigt till ett vinstutdelande bolag kan dock avgifterna aldrig höjas, utan de fastställs definitivt i samband med övergången⁸.

⁸ Sådan praxis har i alla fall utvecklats i samband med gjorda ombildningar.

Denna särpräglade skillnad gentemot de ömsesidigt verkande livbolagen medför att avgiften för en kund i ett vinstutdelande livbolag har karaktären av definitivt pris för försäkringstagaren för administrationen av försäkringen.

I sammanhanget kan det därför i förstörone tyckas vara mindre väsentligt om prissättningen i vinstutdelande bolag fullt ut täcker de verkliga kostnaderna – det är ju upp till ägarna att avgöra. Traditionell livförsäkring är dock komplicerat att förstå för kunderna. FI anser därför att även kunderna i ett vinstutdelande bolag bör få ökad kännedom om ekonomin i livförsäkring. Genom att ta del av resultatet av avgiftsuttagen på t.ex. ett sätt som beskrivs i denna undersökning, kan kunderna få ökad sådan kännedom.

Livbolagens över- och underskott i avgiftsuttag

18

SAMMANFATTNING

- 4 ömsesidigt verkande livbolag har avgiftsunderskott för undersökningsåren 2001–2003.
- 5 bolag är i balans totalt sett och 2 har överskott i avgifterna.
- Generellt finner FI det oacceptabelt att bolag låter avgiftsuttagen vara låga utan att ha täckning för detta. Det är inte god konsumentupplysning.

Nedanstående redovisning avser försäkringsbolagens samlade redovisning för berörd verksamhet inom bolaget. För mer detaljerad uppgiftsredovisning om varje bolag, se bilaga 1.

Tabellerna nedan visar relationen mellan avgifter och verkliga driftskostnader samt nettoresultatet av avgifter minskat med verkliga driftskostnader relaterat till försäkringskapitalet år 2001–2003. Tabellerna är uppdelade i bolag med underskott, i bolag med avgifter i balans totalt samt i bolag med överskott.

TABELL 1. BOLAG MED UNDERSKOTT I AVGIFTSUTTAG

Ömsesidigt verkande bolag med underskott 2001–2003	Avgifter / driftskostnader, procent	Nettoresultatet / försäkringskapital, procent
SPP Liv	39,3	-1,49
KPA Pension	53,4	-0,70
Folksam Liv	69,2	-0,29
AMF Pension	71,6	-0,10

Denna tabell ska läsas enligt följande bolagsexempel:

Avgiftsuttaget i SPP Liv är 39,3 procent, dvs. för varje 100 kr i verkliga driftskostnader tar bolaget endast ut 39,30 kr i avgifter för undersökningsåren. Differensen påverkar försäkringskapitalet negativt med 1,49 procent, dvs. 1 000 kr i förvalt kapital påverkas negativt med 14,90 kr.

Kvottalen till höger i tabellen ovan kan alltså ses som en dold belastning (negativt värde) på återbäringsräntan i enlighet med resonemangen i faktarutan i föregående avsnitt.

De fyra bolagen ovan har alla på totalnivå avgiftsunderskott under vart och ett av de undersökta åren 2001–2003.

SPP Liv har störst relativt underskott med 1,5 procent. Underskottet har minskat något sista undersökningsåret 2003. *SPP Liv* avser efter ett omröst-

ningsförfarande bland sina kunder den 1 januari 2006 övergå till att bli vinstutdelande bolag. Om avgiftsunderskottet skulle kvarstå efter denna tidpunkt kommer ägarnas kapital att belastas för detta underskott.

KPA Pension har ett underskott på genomsnittligt 0,7 procent av försäkringskapitalet som emellertid är i avtagande. Bolaget har omfattande premieinbetalningar för nya kunder inom avtalspension och avser därför att uppnå balans mellan avgifter och driftskostnader år 2007. Fram till dess bör KPA:s kunder alltså vara medvetna om att avgifterna inte täcker bolagets verkliga driftskostnader.

Folksam Liv och *AMF Pension* har ett relativt avgiftsunderskott på 0,3 resp 0,1 procent. Även om Folksam underskott till viss del kan ha med anskaffningskostnader för nyförsäljning att göra, bör de båda bolagen snarast verka för att balans mellan avgifter och driftskostnader uppnås, så att avgiftsuttaget korrekt återspeglar de faktiska driftskostnaderna.

19

TABELL 2. BOLAG I BALANS MELLAN AVGIFTER OCH DRIFTSKOSTNADER PÅ TOTALNIVÅ

Ömsesidigt verkande bolag med balans	Avgifter / driftskostnader, procent	Nettoresultatet / försäkringskapital, procent
Gamla SEB Trygg	99,8	-0,00
Länsförsäkringar Liv	101,0	0,01
Nordea Liv I	100,4	0,00
Nya SEB Trygg	103,7	0,05
SalusAnsvar Liv	106,3	0,06

Ovanstående bolag har balans på totalnivå, dvs sammantaget överensstämmer avgiftsuttagen väl med driftskostnaderna.

Dock förekommer i några av bolagen skillnader mellan olika verksamhetsgrenar, dvs olika försäkringbestånd. Detta behandlas i nästa avsnitt.

TABELL 3. BOLAG MED ÖVERSKOTT I AVGIFTSUTTAG

Ömsesidigt verkande bolag med överskott	Avgifter / driftskostnader, procent	Nettoresultatet / försäkringskapital, procent
Förenade Liv	128,0	0,11
Skandia Liv	139,2	0,19

Denna tabell ska läsas på följande sätt enligt bolagsexempel:

Avgiftsuttaget i Skandia Liv är 139,2 procent, dvs. för varje 100 kr i verkliga driftskostnader tar bolaget ut 139,20 kr i avgifter för undersökningsåren. Differensen påverkar försäkringskapitalet positivt med 0,19 procent, dvs. 1 000 kr i förvaltad kapital påverkas positivt med 1,90 kr.

Kvotdelen till höger i tabellen ovan kan alltså ses som ett tillägg på återbäringsräntan i form av ett överskott (positivt värde) i enlighet med resone-mangen i faktarutan i föregående avsnitt.

Ett överuttag av avgifter kan bero på att det är äldre försäkringar i beståndet som genom avgifterna nu amorterar av de faktiska (anskaffnings)kostnader som tidigare uppstått och som ännu inte debiterats.

TABELL 4. SAMTLIGA ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG

Ömsesidigt verkande bolag	Avgifter / driftskostnader, procent	Nettoresultatet / försäkringskapital, procent
Samtliga 11 bolag	91,4	-0,05

Sammantaget föreligger ett avgiftsunderskott för de ömsesidigt verkande bolagen på drygt 91 procent. På grund av försäkringskapitalets storlek blir underskottets påverkan på detta relativt blygsamt, bara 0,05 procent.

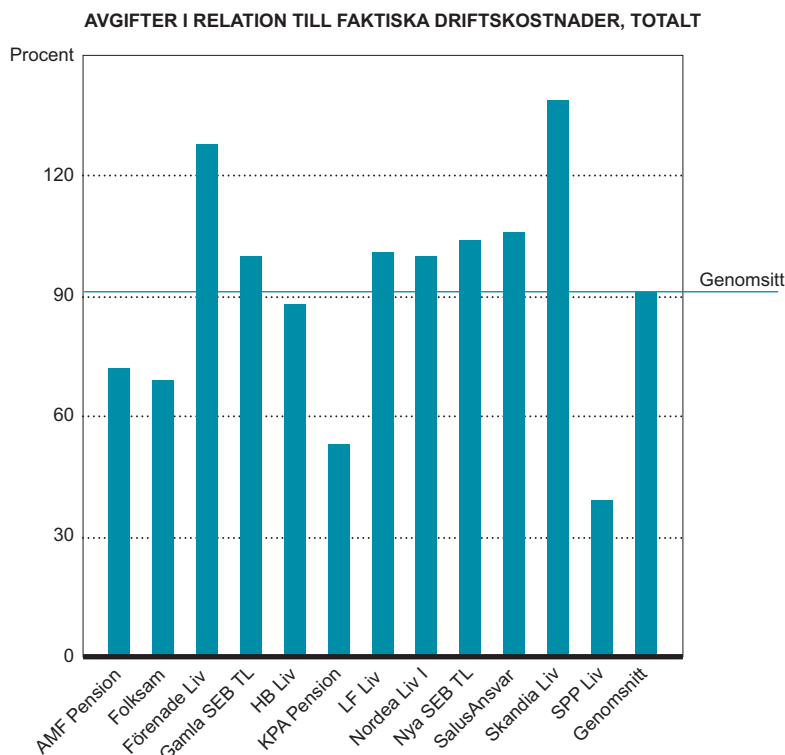
TABELL 5. VINSTUTDELANDE BOLAG

Vinstutdelande bolag	Avgifter / driftskostnader, procent	Nettoresultatet / försäkringskapital, procent
Handelsbanken Liv ⁹	88,3	-0,08

9 År 2002–2003
(som vinstutdelande)

Handelsbanken Liv är det enda bolag som särredovisas i detta sammanhang i undersökningen. Eftersom bolaget är vinstutdelande, och med återbäringsbestämmelser som säger att ägaren svarar för såväl överskott som underskott i avgifter, innebär ovanstående resultat att ägarens kapital belastas med det underskott som uppstått.

Resultat i vänsterkolumnerna i tabellerna ovan belyses i nedanstående diagram:

Fördelning av över- och underskott

SAMMANFATTNING

21

- Totalt sett gäller att de mindre omfattande grenarna Avtalspension och – särskilt – Övrig tjänstepension har ett avgiftsunderskott medan grenen individuell livförsäkring har ett överskott. Detta utgör en *kortsiktig* subventionering av övrig tjänstepension från individuell livförsäkring.
- Frågan om en *långsiktig* subventionering ägt rum kan inte avgöras av de uppgifter som FI har tagit del av. En kraftig ökning av försäljning av tjänstepensioner jämfört med försäljningen av individuella livförsäkringar talar för att åtminstone en del av subventionen är kortsiktig.
- Ett antal bolag har särskilt stora underskott inom grenen Övrig tjänstepension.
- En långsiktig subvention av ett visst försäkringsbestånd på bekostnad av ett annat försäkringsbestånd anser FI vara oacceptabel inom ömsesidigt bedriven livförsäkring, då en sådan subvention skulle strida mot skälighetsprincipen som gäller för alla försäkringar tecknade t.o.m. år 1999. Det skulle också strida mot kontributionsprincipen (se faktaruta sid. 22) som gäller i försäkringsavtal om denna princip inte specifikt avtalats bort.

Redovisning för bolagen totalt

I undersökningen ombads bolagen att redovisa resultat för de tre verksamheterna

- individuell livförsäkring
- avtalspension
- övrig tjänstepension

För de elva ömsesidigt verkande bolagen blev det sammanlagda resultatet följande:

TABELL 6. Vissa totalvärden, relationen mellan avgifter och verkliga driftskostnader samt nettoresultatet av avgifter minskat med verkliga driftskostnader relaterat till försäkringskapitalet för 11 ömsesidigt bedrivna livbolag år 2001–2003

11 ömsesidiga livbolag år 2001–2003 ¹⁰	Individuell livförsäkring	Avtals- pension ¹¹	Övrig Tjänstepension	Totalt
Fördelning förs kap, %	74,3	19,3	6,4	100,0
Avg / Driftsk, %	130,4	69,5	36,0	91,4
Nettoresultat / Förs kap, %	0,13	-0,15	-1,86	-0,05
Varav endast 2001	0,1	-0,2	-1,8	-0,05
Varav endast 2002	0,1	-0,1	-2,3	-0,09
Varav endast 2003	0,2	-0,1	-1,5	-0,02
Kapitalförv.kost/ Förs kap, %				0,14

10 Notera att kvottalen i kolumnerna helt beräknats utifrån resultat inom resp gren.

11 Folksam Liv och Förenade Liv har inte gjort särredovisning för sin avtalspension. Den verksamheten ingår i Övrig tjänstepension.

Grenarna "Avtalspension" och – alldeles särskilt – "Övrig tjänstepension" har ett avgiftsunderskott medan grenen "Individuell livförsäkring" har ett överskott.

Sett ur ett kortsiktigt perspektiv, kan av tabellen utläsas att det pågår en subventionering av "avtalspension" och "övrig tjänstepension" från verksamhetsgrenen "individuell livförsäkring". Sett i relation till försäkringskapitalet måste subventionen av Övrig tjänstepension betraktas som kraftig. Dock svarar individuell livförsäkring för nära 75 procent av kapitalet, varför effekten av subventioneringen ändå sammantaget blir ganska begränsad för den verksamheten.

22

SKÄLIGHETSPRINCIP OCH KONTRIBUTIONSPRINCIP¹²

Skälighetsprincipen

En tidigare grundläggande princip inom livförsäkringen i Sverige som formellt upphörde vid utgången av år 1999 för nytecknad affär. Den betyder bl.a. att premien för försäkringen – vilket inom livförsäkring betyder för kund erlagd premie minskad med erhållen återbäring – ska vara sakligt motiverad och väl avvägd med hänsyn till den risk som försäkringen är avsedd att täcka, nödvändiga driftskostnader, konsolideringsbehov, kapitalavkastning samt andra försäkringsvillkor än premien.

Kontributionsprincipen

Varje livförsäkring ska erhålla återbäring enligt sitt bidrag till det överskott som bildats i försäkringbolaget. Denna princip ska gälla fortsättningsvis om den inte avtalas bort i försäkringens villkor.

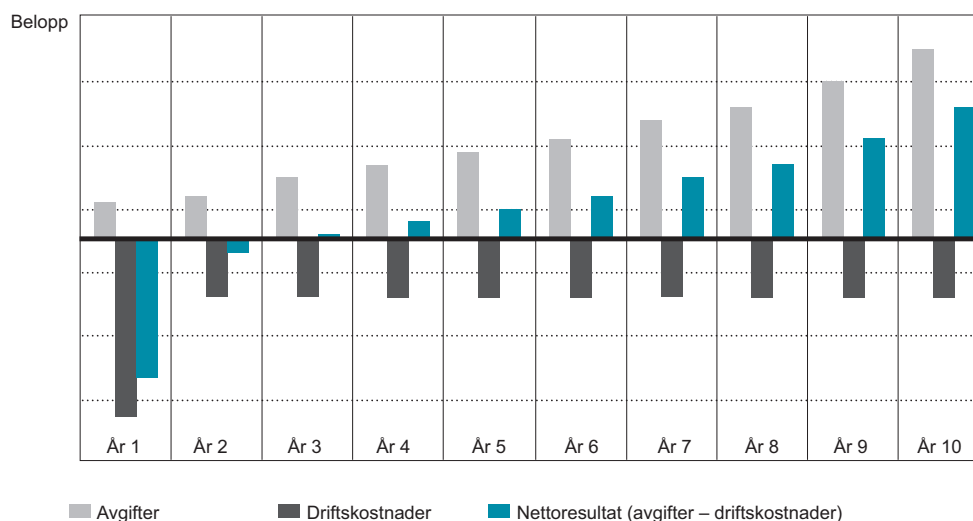
12 Källa: Försäkrings-
termer, Svenska Försäkringsföreningen

Resonemanget kring kortsiktig och långsiktig subvention utvecklas nedan med mer bolagsspecifika kommentar i det sista avsnittet.

Avgifter och driftskostnader över tiden

Nettoreultatet år för år för en enskild livförsäkring, dvs skillnaderna mellan inkomna avgifter och verkliga driftskostnader kan illustreras genom följande diagram för en enskild försäkring med årligt inbetald premie:

AVGIFTER, DRIFTSKOSTNADER, NETTORESULTAT FÖR VARJE ÅR FÖR EN ENSKILD FÖRSÄKRING

De effekter som beskrivs i diagrammet kan vara aktuell vid försäkring med årlig löpande premie, såld genom individuell rådgivning och där ersättning för försäljningen ges till mäklaren/säljaren i form av s.k. ”up-front-provision”¹³. Diagrammet avser att belysa att under den första tiden efter att en sådan försäkring nytecknats, uppstår förluster i bolaget.

13 För ytterligare information, se FI:s rapport ”Livbolagens provisioner till mäklare” (2005:2)

Vid försäkringar som sålts och som bygger på att försäkringstagaren erlägger engångspremie blir förlusten mer begränsad än vad diagrammet ger sken av. Detta torde även gälla vid försäljning av avtalspension, som oftast sker genom massutskick och mer sällan genom individuell försäljning. Även i fall där provisionen är utlagd över försäkringstiden, blir de initiala underskotten mer begränsade.

23

Den initiala förlusten får försäkringsbeståndet stå för i en ömsesidigt driven verksamhet. I takt med kommande års premiebetalningar och kapitaluppbyggnad, leder avgiftsuttagen successivt till att tidigare driftskostnadsförluster kan hämtas hem av bolaget (och därmed försäkringsbeståndet). På längre sikt bör en överskottssituation kunna uppstå. Vid tidig annullation (dvs. upphörande i förtid) kan det dock hända att försäkringen inte ger tillräckliga avgifter för att täcka det samlade underskott som tidigare uppstått utan den förblir förlustbringande för försäkringsbeståndet. Vid omfattande frekvenser av återköp av kapitalförsäkringar och flyttning av pensionsförsäkringskapital kan detta få ekonomiska konsekvenser för det kvarvarande beståndet. Därför tillämpar bolagen ofta avgifter vid återköp eller flytt under de första åren efter tecknandet för att skydda försäkringsbeståndet mot sådan kostnadsövervältring (för avgiftsnivåer, se sid.9).

Livbolagen har beretts möjlighet att i denna undersökning påvisa att långsiktig balans kan beräknas för den försäljning som skett år 2001–2003 med hjälp av interna beräkningsmodeller med egna antaganden om framtiden (se blankettformulären, bilaga 3). Inget bolag har dock valt att redovisa sådana beräkningar, varför det är osäkert om sådana verkligen gjorts och vad de givit för resultat.

Enligt föreskrifter om årsredovisning ska bolagen redovisa ”förutbetalda anskaffningskostnader”, varmed avses att en del anskaffningskostnader redovisningsmässigt aktiveras och skrivs av på ett antal år, normalt högst 10 år. Vissa av bolagen har tillämpat en sådan avskrivningsplan (avskrivningstiden för resp bolag framgår av tabeller i bilaga 1), vilket bör leda till att undersökningsresultaten inte behöver bli alltför missvisande, eftersom de initiala förlusterna då fördelas ut under en längre period. Ofta är dock denna metod inte heltäckande för bedömning av frågan om balans mellan avgifter och driftskostnader.

Eftersom de ömsesidigt verkande bolagen inte redovisat sina långsiktiga bedömningar av effekterna av nuvarande avgiftsuttag, bör de gentemot försäkringstagarna på annat sätt visa att sådan subventionering som påvisats i föregående stycke – och som återfinns i redovisningen i bilaga 1 för enskilda bolag – bara är ett led i att bygga upp en stabil framtida kostnadstäckning, och att därför avgifterna kan bedömas som rättvisa och skäliga. Detta resonemang utvecklas något på sid. 27. Redovisningen av försäkringskapitalets utveckling i branschen (sid. 24) kan ha bäring på ett resonemang kring framtida kostnadstäckning.

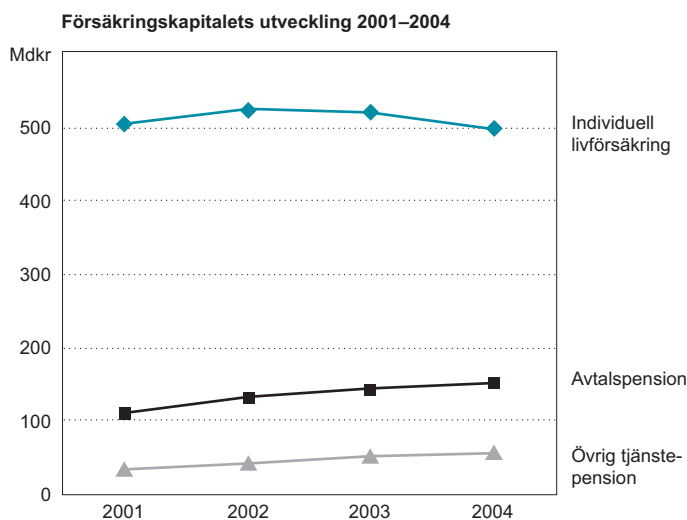
Situationen för vinstutdelande bolag är – som påpekats på sid. 17 – annorlunda i och med att eventuella underskott som inte långsiktigt kan täckas belastar ägarna, inte försäkringskollektivet. På motsvarande sätt går ett eventuellt överskott till ägarna.

Försäkringskapitalets utveckling

24

Nedanstående tabell belyser försäkringskapitalets (retrospektivreservens) sammantagna utveckling under åren 2001–2003 för de deltagande 11 ömsesidiga livbolagen.

DIAGRAM OCH TABELL 7. Försäkringskapitalets utveckling per den 1 januari åren 2001–2004 för ömsesidigt verkande livbolag sammantaget fördelade efter verksamhetsgren. Belopp i Mdkr.

	jan -01	jan -02	jan -03	jan -04
Individuell livförsäkring	503,2	524,1	520,5	499,6
Avtalspension	108,9	130,2	141,0	150,8
Övrig tjänstepension	32,6	41,4	48,9	54,5

Diagrammet visar en kraftig utveckling av kapitalet inom både avtalspension (ökning med 38 procent under 3-årsperioden) och övrig tjänstepension (ökning med 67 procent), jämfört med individuell livförsäkring (minskning med 1 procent). Dock ska noteras att individuell livförsäkring fortfarande kapitalmässigt är klart dominerande. Tillbakagången inom individuell livförsäkring sammanhänger med den svaga ekonomiska utvecklingen och återhämtningen av kollektiv konsolidering under undersökningsåren. Detta har avkastningsmässigt även gällt de båda övriga verksamhetsgrenarna, eftersom i princip samma återbäringsränta tillämpas för alla verksamhetsgrenar. Ändå sker där en kraftigare utveckling av kapitalet, vilket beror på högre relativ andel premieinbetalningar.

Av nyteckningsstatistik som bearbetats av Försäkringsförbundet kan också utläsas att generellt i branschen har konkurrensutsatta tjänstepensioner (inkl. avtalspensioner) inom traditionell livförsäkring för år 2003 jämfört med år 2000 ökat med 67 procent, medan motsvarande förändring för individuell livförsäkring (privat pensionsförsäkring och kapitalförsäkring) i stället fått vidkännas en *minskning* med 46 procent. Om man ser enbart till utvecklingen av nyteckning med årlig premie är ökningen för tjänstepensioner 103 procent under perioden, medan individuell livförsäkring redovisar minskad nyteckning med 33 procent.

25

Man kan alltså konstatera att expansionen har skett i de verksamhetsgrenar där man konstaterat störst avgiftsunderskott. Mot bakgrund av branschens kostnads- och avgiftsstruktur, uppstår lätt underskott i sådan verksamhet. Det finns därför generellt sett underlag som talar för att den kortsiktiga subventioneringen åtminstone till en del kan förklaras av dessa förhållanden.

En annan aspekt på utvecklingen av det samlade försäkringskapitalet är att i vissa bolag (särskilt KPA, Nya SEB Trygg Liv och SPP Liv) har ökningen mellan den 1 jan 2001 till 1 jan 2004 varit särskilt kraftig. Om denna ökning inte sker jämnt under åren kan det leda till att de aritmetiskt beräknade genomsnittsvärdena blir något skeva, sannolikt dock inte i sådan omfattning att resultaten blir missvisande.

Fördelning bolag för bolag

I bilaga 1 redovisas vissa summerade undersökningsresultat för de olika deltagande bolagen.

När det gäller de grenvisa relativa nettoresultaten i varje verksamhetsgren, dvs då avgiftsöver- eller underskott relateras till bolagens försäkringskapital, kan följande sägas för de undersökta åren 2001–2003:

Övrig Tjänstepension

LF Liv har mycket stora relativa avgiftsunderskott i grenen ”Övrig tjänstepension”. Även *AMF Pension* och *SPP Liv* har omfattande underskott i denna gren, för sistnämnda bolag dock minskande.

Skandia Liv har också underskott, men på lägre nivå.

Gamla SEB Trygg Liv har ett avgiftsöverskott inom grenen.

Eftersom grenen ännu inte har så mycket kapital kan de relativa underskotten inom denna gren bli förhållandevis höga.

Avtalspension

Nordea Liv I Pension har avgiftsunderskott i grenen ”Avtalspension”. Även LF Liv och KPA Pension har – något lägre – underskott.

Såsom påtalats ovan, bör generellt sett höga anskaffningskostnader inte förekomma inom denna gren som kan förklara ett underskott.

Individuell livförsäkring

AMF Pension har ett stort relativt underskott i en ekonomiskt begränsad verksamhetsgren. *Skandia Liv* har ett visst avgiftsoverskott, liksom *LF Liv*, vilket i sistnämnda bolag är i stigande.

Ett avgiftsoverskott kan vara ett uttryck för att sammantaget netto vissa äldre försäkringar i beståndet genom avgifterna nu amorterar av de faktiska (anskaffnings)kostnader som tidigare uppstått och som inte ännu inte debiterats.

Inga skillnader mellan grenar

Bolagen *Folksam Liv*, *Nya SEB Trygg Liv* och *Förenade Liv* har inga större skillnader mellan grenarna, varför det som sagts på sid. 18–19 om dessa bolag gäller alla berörda verksamhetsgrenar. Detta gäller även för *SalusAnsvar Liv* som enbart bedriver individuell livförsäkring.

Vinstutdelande livbolag

För det vinstutdelande bolaget *Handelsbanken Liv* gäller att avgiftsunderskottet är relativt något högre för grenen "Avtalspension" än för övriga grenar. Här bör dock åter erinras om de villkor som gäller för underskott i sådan typ av bolag, dvs ägarna står för denna typ av underskott.

Åtgärder

FI överväger hur resultatet av undersökningen bör följas upp.

27

Rapporterade uppgifter till FI skulle kunna utökas med uppgift om avgiftsintäkter. Alternativt skulle bolagen kunna åläggas att beräkna intäkterna i anslutning till årsredovisningen. Lämpliga former av nyckeltal bör övervägas i anslutning till detta.

Frågan uppkommer också om FI:s årsredovisningsföreskrift ska ålägga bolagen att dela upp resultatanalysen på fler grenar. Denna fråga kommer upp redan i anslutning till implementeringen av tjänstepensionsdirektivet. Det kan finnas skäl att t.ex. dela upp försäkringsgrenen tjänstepensionsförsäkring ytterligare, åtminstone i grenarna förmånsbestämd och premiebestämd tjänstepension. I sistnämnda gren kanske även (premiebestämd) avtalspension bör särredovisas.

Informationen i värdebesked till försäkringstagarna bör bli tydligare om hur ett eventuellt förekommande avgiftsoverskott respektive -underskott slår mot värdeutveckling och återbäringsränta.

Bolagens avgifter både för nyteckning och för äldre bestånd bör göras tillgängliga för konsumenterna på ett överskådligt sätt.

De ömsesidigt verksamma försäkringsbolagen bör kontinuerligt arbeta med interna beräkningsmodeller med försiktigt valda antaganden för framtiden avseende bl.a. försäljningsvolym, fortsatta premieinbetalningar, annullationer och avkastning. Resultatet av beräkningarna ska syfta till att visa att en grupp försäkringar som är tecknade samma år långsiktigt bör kunna balansera de driftskostnader som uppkommer för denna grupp. På så sätt genomlyses att avgiftsuttaget är långsiktigt lämpligt avvägt och att bolaget inte ägnar sig åt att långsiktigt subventionera vissa grupper av försäkringstagare på andras bekostnad.

Bilaga 1

Resultatsammanställningar bolag för bolag

28

ÖMSESIDIGT VERKANDE LIVBOLAG

AMF PENSION

AMF Pension år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig tjänste- pension	Totalt
Avgifter, Mnkr	4,1	742,8	14,8	761,7
Driftskostnader, Mnkr	25,1	983,1	55,3	1 063,5
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	-21,0	-240,3	-40,5	-301,8
Avg / Driftsk, %	16,3 %	75,6 %	26,8 %	71,6 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	525	290 157	1 496	292 178
Fördelning förs kap, %	0,2 %	99,3 %	0,5 %	100,0 %
Nettores / Förs kap, %	-4,0 %	-0,1 %	-2,7 %	-0,10 %
D:o, 2001	-5,4 %	-0,1 %	-12,6 %	-0,1 %
D:o, 2002	-7,9 %	-0,1 %	-5,5 %	-0,1 %
D:o, 2003	-0,3 %	-0,1 %	-1,0 %	-0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr				199,8
D:o / Förs kap, %				0,07 %

Avgifter beräknade: Uppgift saknas
Amorteringstid för anskaffningskostnader: – år

FOLKSAM LIV

14 Inkl avtalspension

Folksam Liv år 2001–2003	Individuell livförsäkring	Tjänste- pension ¹⁴	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	881,5	60,7	277,8	664,4	942,2
Driftskostnader, Mnkr	1 285,3	76,8	505,5	856,6	1 362,1
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	-403,8	-16,1	-227,7	-192,2	-419,9
Avg / Driftsk, %	68,6 %	79,0 %	55,0 %	77,6 %	69,2 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	135 188	10 085			145 274
Fördelning förs kap, %	93,1 %	6,9 %			100 %
Nettores / Förs kap, %	-0,3 %	-0,2 %	-0,16 %	-0,13 %	-0,29 %
D:o, 2001	-0,3 %	-0,3 %			-0,3 %
D:o, 2002	-0,3 %	-0,2 %			-0,3 %
D:o, 2003	-0,3 %	-0,0 %			-0,3 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr					290,4
D:o / Förs kap, %					0,20 %

Avgifter beräknade: Enligt värdebesked
Amorteringstid för anskaffningskostnader: 5 år

FÖRENADE LIV

Förenade Liv år 2001–2003	Individuell livförsäkring	Tjänste- pension ¹⁵	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	96,4	4,6	15,6	85,4	101,0
Driftskostnader, Mnkr	75,6	3,3	–	78,9	78,9
NETTORESULTAT, (avg - driftsk) Mnkr	20,8	1,3	15,6	6,5	22,1
Avg / Driftsk, %	127,5 %	139,4 %	–	108,2 %	128,0 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	18 906	789			19 695
Fördelning förs kap, %	96,0 %	4,0 %			100,0 %
Nettores / Förs kap, %	0,1 %	0,2 %	0,08 %	0,03 %	0,11 %
D:o, 2001	0,1 %	0,2 %			0,1 %
D:o, 2002	0,1 %	0,2 %			0,1 %
D:o, 2003	0,1 %	0,2 %			0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr					47,6
D:o / Förs kap, %					0,24 %

15 Inkl avtalspension

29

Avgifter beräknade: Enligt värdebesked
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år

GAMLA SEB TRYGG LIV

Gamla SEB Trygg Liv år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	653,2	23,3	35,8	23,1	689,2	712,3
Driftskostnader, Mnkr	669,7	30,3	14,0	60,0	654,0	714,0
NETTORESULTAT, (avg - driftsk) Mnkr	-16,5	-7,0	21,8	-36,9	35,2	-1,7
Avg / Driftsk, %	97,5 %	76,9 %	255,7 %	38,5 %	105,4 %	99,8 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	435 772	17 292	2 111			455 175
Fördelning förs kap, %	95,7 %	3,8 %	0,5 %			100,0 %
Nettores / Förs kap, %	0,0 %	-0,0 %	1,0 %	-0,01 %	0,01 %	-0,00 %
D:o, 2001	-0,0 %	-0,1 %	1,0 %			-0,0 %
D:o, 2002	-0,0 %	-0,0 %	1,0 %			0,0 %
D:o, 2003	0,0 %	-0,0 %	1,0 %			0,0 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr						513,1
D:o / Förs kap, %						0,11 %

Avgifter beräknade: Enligt skattningar
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år (2001: 5 år)

KPA PENSION

KPA Pension år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals pension	Totalt
Avgifter, Mnkr	34,6	156,8	191,4
Driftskostnader, Mnkr	42,1	316,5	358,6
NETTORESULTAT, (avg - driftsk) Mnkr	-7,5	-159,7	-167,2
Avg / Driftsk, %	82,2 %	49,5 %	53,4 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	4 107	19 611	23 719
Fördelning förs kap, %	17,3 %	82,7 %	100,0 %
Nettores / Förs kap, %	-0,2 %	-0,8 %	-0,70 %
D:o, 2001	-0,0 %	-2,8 %	-1,9 %
D:o, 2002	-0,1 %	-0,7 %	-0,6 %
D:o, 2003	-0,4 %	-0,4 %	-0,4 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr			118,7
D:o / Förs kap, %			0,50 %

Avgifter beräknade: Enligt värdebesked
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år

LÄNSFÖRSÄKRINGAR LIV

LF Liv år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	2 306,4	49,3	113,6	209,0	2 260,3	2 469,3
Driftskostnader, Mnkr	1 535,1	157,2	753,0	1 507,9	937,4	2 445,3
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	771,3	-107,9	-639,4	-1 298,9	1 322,9	24,0
Avg / Driftsk, %	150,2 %	31,4 %	15,1 %	13,9 %	241,1 %	101,0 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	270 036	11 514	6 882			288 432
Fördelning förs kap, %	93,6 %	4,0 %	2,4 %			100,0 %
Nettores / Förs kap, %	0,3 %	-0,9 %	-9,3 %	-0,5 %	0,5 %	0,01 %
D:o, 2001	0,1 %	-1,2 %	-2,8 %			0,0 %
D:o, 2002	0,3 %	-0,9 %	-11,4 %			-0,1 %
D:o, 2003	0,5 %	-0,8 %	-11,7 %			0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr						582,0
D:o / Förs kap, %						0,20 %

Avgifter beräknade: Enligt "annan metod"
Amorteringstid för anskaffningskostnader: 10 år

NORDEA LIV I

Nordea Liv I år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Totalt
Avgifter, Mnkr	253,6	15,2	268,8
Driftskostnader, Mnkr	230,1	37,6	267,7 ¹⁶
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	23,5	-22,4	1,1
Avg / Driftsk, %	110,2 %	40,4 %	100,4 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	43 687	1 789	45 477
Fördelning förs kap, %	96,1 %	3,9 %	100,0 %
Nettores / Förs kap, %	0,1 %	-1,3 %	0,00 %
D:o, 2001	-0,1 %	-1,1 %	-0,1 %
D:o, 2002	0,1 %	-1,1 %	0,0 %
D:o, 2003	0,1 %	-1,5 %	0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr			38,2
D:o / Förs kap, %			0,08 %

Avgifter beräknade: Enligt skattningar
Amorteringstid för anskaffningskostnader: 10 år (2001: 3 år)

NYA SEB TRYGG LIV

Nya SEB TL år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	197,0	11,8	15,6	139,5	84,9	224,4
Driftskostnader, Mnkr	189,3	11,3	15,8	139,5	76,9	216,4
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	7,7	0,5	-0,2	0,0	8,0	8,0
Avg / Driftsk, %	104,1 %	104,4 %	98,7 %	100,0 %	110,4 %	103,7 %
Försäkringskapital, snitt-summa, Mnkr	15 627	732	581			16 940
Fördelning förs kap, %	92,3 %	4,3 %	3,4 %			100 %
Nettores / Förs kap, %	0,1 %	0,1 %	-0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,05 %
D:o, 2001	-0,0 %	0,0 %	-0,1 %			-0,0 %
D:o, 2002	0,1 %	0,0 %	0,0 %			0,0 %
D:o, 2003	0,1 %	0,1 %	-0,0 %			0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr						35,0
D:o / Förs kap, %						0,21 %

Avgifter beräknade: Enligt skattningar
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år

16 Av beloppet utgör
103,8 Mnkr kostnader
för anskaffning och
163,9 Mnkr övriga
driftskostnader

SALUS ANSVAR LIV

SalusAnsvär Liv år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Summa anskaffning	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	188,2	138,2	50,0	188,2
Driftskostnader, Mnkr	177,1	46,4	130,7	177,1
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	11,1	91,8	-80,7	11,1
Avg / Driftsk, %	106,3 %	297,8 %	38,3 %	106,3 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	17 501			17 501
Fördelning förs kap, %	100 %			100 %
Nettores / Förs kap, %	0,1 %	0,5 %	-0,5 %	0,06 %
D:o, 2001	-0,5 %			-0,5 %
D:o, 2002	0,4 %			0,4 %
D:o, 2003	0,3 %			0,3 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr				18,7
D:o / Förs kap, %				0,11 %

Avgifter beräknade: Enligt värdebesked
Amorteringstid för anskaffningskostnader: 10 år

SKANDIA LIV

Skandia Liv år 2001-2003	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Totalt
Avgifter, Mnkr	4 061,9	131,8	414,4	4 608,1
Driftskostnader, Mnkr	2 423,5	130,2	757,9	3 311,6 ¹⁷
NETTORESULTAT, (avg - driftsk) Mnkr	1 638,4	1,6	-343,5	1 296,5
Avg / Driftsk, %	167,6 %	101,2 %	54,7 %	139,2 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	604 675	24 207	43 891	672 772
Fördelning förs kap, %	89,9 %	3,6 %	6,5 %	100 %
Nettores / Förs kap, %	0,3 %	0,0 %	-0,8 %	0,19 %
D:o, 2001	0,3 %	-0,1 %	-0,7 %	0,2 %
D:o, 2002	0,2 %	-0,0 %	-1,2 %	0,1 %
D:o, 2003	0,3 %	0,1 %	-0,5 %	0,2 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr				901,6
D:o / Förs kap, %				0,13 %

Avgifter beräknade: Enligt skattningar
Amorteringstid för anskaffningskostnader: 10 år

SPP LIV

SPP Liv år 2001-2003	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Summa anskaffn.	Summa övrigt	Totalt
Avgifter, Mnkr	260,4	742,7	337,7	665,4	1 003,1
Driftskostnader, Mnkr	336,7	2 215,6	589,3	1 963,0	2 552,3
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	-76,3	-1 472,9	-251,6	-1 297,6	-1 549,2
Avg / Driftsk, %	77,3 %	33,5 %	57,3 %	33,9 %	39,3 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	35 725	68 010			103 735
Fördelning förs kap, %	34,4 %	65,6 %			100 %
Nettores / Förs kap, %	-0,2 %	-2,2 %	-0,2 %	-1,3 %	-1,49 %
D:o, 2001	-0,2 %	-2,7 %			-1,7 %
D:o, 2002	-0,2 %	-2,6 %			-1,8 %
D:o, 2003	-0,2 %	-1,4 %			-1,0 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr					231,7
D:o / Förs kap, %					0,22 %

Avgifter beräknade: Enligt skattningar
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år

17 Av beloppet utgör 602,5 Mnkr kostnader för anskaffning och 2.709,1 Mnkr övriga driftskostnader

VINSTUTDELANDE LIVFÖRSÄKRINGSBOLAG

HANDELSBANKEN LIV

HB Liv år 2002–2003 ¹⁸	Individuell livförsäkring	Avtals- pension	Övrig Tjänste- pension	Totalt
Avgifter, Mnkr	197,8	12,2	23,7	233,7
Driftskostnader, Mnkr	223,8	17,8	23,2	264,8 ¹⁹
NETTORESULTAT, (avg – driftsk) Mnkr	-26,0	-5,6	0,5	-31,1
Avg / Driftsk, %	88,4 %	68,5 %	102,2 %	88,3 %
Försäkringskapital, snittsumma, Mnkr	33 284	2 081	1 773	37 139
Fördelning förs kap, %	89,6 %	5,6 %	4,8 %	100 %
Nettores / Förs kap, %	-0,1 %	-0,3 %	0,0 %	-0,08 %
D:o, 2001				
D:o, 2002	-0,1 %	-0,2 %	0,1 %	-0,1 %
D:o, 2003	-0,1 %	-0,3 %	-0,0 %	-0,1 %
Kapitalförvaltn.kostn, Mnkr				80,4
D:o / Förs kap, %				0,22 %

Avgifter beräknade: Enligt värdebesked
Amorteringstid för anskaffningskostnader: - år

18 Uppgifterna avser enbart de två år (2002–2003) då Handelsbanken Liv bedrivits som vinstutdelande.

19 Av beloppet utgör 101,6 Mnkr kostnader för anskaffning och 163,2 Mnkr övriga driftskostnader

Bilaga 2

FINANSINSPEKTIONEN

RAPPORT 2005:5

AVGIFTSUTTAG DEN 1 JULI 2004

Tabellen visar de mest representativa avgiftsuttagen inom respektive verksamhet. Många försäkringar har andra avgifter och nedanstående avgifter behöver alltså inte gälla nyteckning. Tom ruta – ingen avgift.

	ÖMSESIDIGT VERKANDE BOLAG											VINSTUDELANDE BOLAG		
	AMF Pension	Folksam Liv	Förenade Liv	Gamla Trygg Liv	SEB Liv	KPA Pension	LF Liv	Nordea Liv I	Nya SEB Trygg Liv	Salus Ansvar	Skandia Liv	SPP Liv	Handelsb Liv	Nordea Liv II
Avgift i % av premie														
Individuell livförsäkring				0,5–1,0 ¹			3,0	1,0	0–4,0	0,9	1,5–2,0		0–2,0	2,5
Avtalspension	1,0			0,5–1,0 ¹			2,0	1,0	1,2–3,0			1,48	0–1,0	
Övr. tjänstepension	1,0			0,5–1,0 ¹			1,5		0–4,0		1,0–2,0 ²	3,38 ³	0–4,0	
Avgift i % av försäkringskapital														
Individuell livförsäkring	0,56	0,4	0,4	0,1–0,5 ⁴	0,4	0,75	0,5	0,5	0,65–1,15	0,7	0,5–0,8		0,3–1,0 ⁵	0,75
Avtalspension	0,2	0,4	0,4	0,1	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5–1,0		0,5	0,75	0,25–0,75	
Övr. tjänstepension	0,3	0,4	0,4	0,1–0,5 ⁴		0,65			0,65–1,15		0,65	0,75	0–1,0	
Avgift i % av periodisk utbetalning														
Individuell livförsäkring							0,5							
Avtalspension					0,5			0,5			0–0,6			
Övr. tjänstepension					0,5						0–0,6			
Avgift i % av positiv risksumma														
Individuell livförsäkring		0,1	0,1								0–0,07			
Avtalspension		0,1	0,1											
Övr. tjänstepension		0,1	0,1											
Avgift i % av negativ risksumma														
Individuell livförsäkring														
Avtalspension														
Övr. tjänstepension														
Fast avgift (kr per år)														
Individuell livförsäkring	60 ⁶	60	60		144					17 ⁷	56–67 ⁸		0–120	
Avtalspension		60	60		48 ⁷						50			
Övr. tjänstepension		60	60								360 per ind			
Kapitalförsäkring														
Individuell livförsäkring														
Återköpsavgift år 1	Har ej	Ej återköp	Ej återköp	1%+200	Har ej	5%	Har ej	5%+300 ⁹	1%	8%			5%,min500	Har ej
Återköpsavgift år 5	kapital-	2–5% ¹⁰		1%+200	kapital-		kapital-	1%+300 ¹¹	1%	4%			1%,min500	kapital-
Återköpsavgift år 10	försäkring	0,5–2% ¹²		1%+200	försäkring		försäkring	300 ¹³	1%	0,50%			1%,min500	försäkring
Pensionsförsäkring														
Individuell livförsäkring														
Flyttavgift år 1	700	5-10%+700 ¹⁴	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ¹⁵		5%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		Ej flytträtt		1%,min 500	5%,min500 ¹⁶
Flyttavgift år 5	700	5-10%+700 ¹⁴	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ¹⁵		3%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		7%		1%,min 500	3%,min500 ¹⁶
Flyttavgift år 10	700	0-5%+700 ¹⁴	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 ¹⁵		1%,min 500	Ej flytträtt	0,5%,min500		3,50%		1%,min 500	1%,min500 ¹⁶
Avtalspension														
Flyttavgift år 1	500	1000 för	Ej flytträtt	Ej flytträtt	2%+700 för	400 för	500	Ej flytträtt		5%,min500	Ej flytträtt		1%,min 500	
Flyttavgift år 5	500	SAF-LO	Ej flytträtt	Ej flytträtt	SAF-LO	SAF-LO	500	Ej flytträtt		3,5%,min500	Ej flytträtt		1%,min 500	
Flyttavgift år 10	500	fr 040101	Ej flytträtt	Ej flytträtt	fr 040101	o PA-03	500	Ej flytträtt		1%,min500 ¹⁷	Ej flytträtt		1%,min 500	
Övr. tjänstepension														
Flyttavgift år 1	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt			Ej flytträtt		Ej flytträtt	
Flyttavgift år 5	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt			Ej flytträtt		Ej flytträtt	
Flyttavgift år 10	1000	Ej flytträtt	Ej flytträtt	Ej flytträtt		Ej flytträtt		Ej flytträtt			Ej flytträtt		Ej flytträtt	
Kapitalförvaltningskostnad														
i % av försäkringskapitalet (medelvärde av åren 2001–2003)														
Individuell livförsäkring	0,08	0,20	0,24	0,11	0,46	0,20	0,08	0,20	0,11	0,13			0,22	
Avtalspension	0,07	0,20	0,22	0,12	0,51	0,28	0,08	0,34		0,14	0,22		0,22	
Övr. tjänstepension	0,06	0,20	0,22	0,13		0,13		0,28		0,16	0,22		0,22	

- 0,5% för engångsbetalning.
- 1% för engångsbetalning
- 1,48% för åkta engångspremier, dvs endast 1 inbetalning.
- Före respektive efter 970101.
- 0,4–1,0% för pensionsförsäkring.
- Vid premiebetalning.
- Aviavgift.
- Oamorterad anskaffningskostnad om tecknad 1980–99.
- Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 20%+300. Före 020101 1%+200.
- Min 200 max 10 000 tecknad fr 990701.
- Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 12%+300. Före 020101 1%+200.
- Min 200 max 10 000 tecknad fr 951101.
- Engångsbetalning tecknad fr 020101. Löpande tecknad fr 020101 2%+300. Före 020101 1%+200.
- Om tecknad från 020101
- Om tecknad från 040101
- Företagsbetald pensionsförsäkring min 2000
- För SAF-LO

Anm: För avtalspension gäller att i bolag som är anslutna till valcentraler tillkommer i regel en premieavgift (t.ex. Collectum 1,4% och Fora 1,45% av inbetald premie).

Bilaga 3

FORMULÄR – UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR
LIVFÖRSÄKRING 2001-2003

34

UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR LIVFÖRSÄKRING				
INSTITUT		2004-09-27	INSTITUTNUMMER	
HANDLÄGGARE	TELEFONNUMMER	FI Dnr 04-3714-399	ORG.NUMMER	
E-POSTADRESS				
FORMULÄR 1				
INDIVIDUELL LIVFÖRSÄKRING				
Alla belopp anges i Mnr med 1 decimal				
AVGIFTER	2001	2002	2003	
Uttagna avgifter för resp år - anskaffning				
Uttagna avgifter för resp år - övrigt				
Beräkningsmetodik				
(VB = enligt värdebesked; SK = skattningar; AN = annan metod)				
Tillägg för beräknade framtida avgifter från årets försäljning*)				
Avdrag för inkomna avgifter hänförliga till tidigare års försäljning				
*) Tillämpade antaganden (frivillig beräkning)	2001	2002	2003	
Diskonteringsränta brutto, %				
Framskrivningsränta V, %				
Annullationsantagande per år (premier), %				
Annullationsantagande per år (kapital), %				
Högsta beaktade duration, år				
DRIFTSKOSTNADER enligt årsredovisning	2001	2002	2003	
Anskaffningskostnader				
Administrationskostnader				
Skaderegleringskostnader				
Avsättningar till förutbetalda anskaffningskostnader				
Av- och nedskrivningar av förutbetalda anskaffningskostnader				
Antal år för avskrivning av anskaffningskostnader, år				
Kapitalförvaltningskostnader				
Periodisering av investeringskostnader				
Typ				
Investeringsår				
Investeringskostnader				
Avskrivningsår				
Påverkan på administrationskostnader ovan	2001	2002	2003	
Summa retrospektivreserver den 1 januari resp år	2001	2002	2003	2004
Kommentarer (särskilt avseende beräkningsmetodik):				
Att uppgifter lämnats sanningsenligt och efter bästa förmåga intygas				
[ansvariga tjänstemans namnteckning]				

UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR LIVFÖRSÄKRING

INSTITUT	
0	
HANDLÄGGARE	TELEFONNUMMER
0	0
E-POSTADRESS	
0	

2004-09-27

FI Dnr 04-3714-399

INSTITUTNUMMER
0
ORG.NUMMER
0

FORMULÄR 1
AVTALSPENSION

Alla belopp anges i Mnkr med 1 decimal

AVGIFTER

	2001	2002	2003
Uttagna avgifter för resp år - anskaffning			
Uttagna avgifter för resp år - övrigt			
Beräkningsmetodik (VB = enligt värdebesked; SK = skattningar; AN = annan metod)			
Tillägg för beräknade framtida avgifter från årets försäljning ^(*)			
Avdrag för inkomna avgifter hänförliga till tidigare års försäljning			

*) Tillämpade antaganden (frivillig beräkning)

	2001	2002	2003
Diskonteringsränta brutto, %			
Framskrivningsränta V, %			
Annullationsantagande per år (premier), %			
Annullationsantagande per år (kapital), %			
Högsta beaktade duration, år			

DRIFTSKOSTNADER enligt årsredovisning

	2001	2002	2003
Anskaffningskostnader			
Administrationskostnader			
Skaderegleringskostnader			
Avsättningar till förutbetalda anskaffningskostnader			
Av- och nedskrivningar av förutbetalda anskaffningskostnader			
Antal år för avskrivning av anskaffningskostnader, år			
Kapitalförvaltningskostnader			

Periodisering av investeringskostnader

Typ	
Investeringsår	
Investeringskostnader	
Avskrivningsår	

	2001	2002	2003
Påverkan på administrationskostnader ovan			

	2001	2002	2003	2004
Summa retrospektivreserver den 1 januari resp år				

Kommentarer (särskilt avseende beräkningsmetodik):

--

Att uppgifter lämnats sanningsenligt och efter bästa förmåga intygas

--

(ansvarig tjänstemans namnteckning)

UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR LIVFÖRSÄKRING Formulär 1 och 2
sändes till FINANSINSPEKTIONEN via e-post till Anh.Tuan.Do@fi.se
samt via brev till Finansinspektionen, Box 6750, 113 85 STOCKHOLM

UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR LIVFÖRSÄKRING

INSTITUT 0		2004-09-27	INSTITUTNUMMER 0
HANDLÄGGARE 0	TELEFONNUMMER 0	FI Dnr 04-3714-399	ORG.NUMMER 0
E-POSTADRESS 0			

FORMULÄR 2

TILLÄMPADE AVGIFTSUTTAG I FÖRSÄKRINGSBESTÅNDET

Avgiftsuttag som kan sägas representera flertalet försäkringar i berörd verksamhet per 2004-07-01

37

 Mer komplett prislista bifogas separat (sätt x)

		Individuell livförsäkring		Avtalspension	Övrig tjänstepension (gruppförsäkr)
		Kapitalförsäkring	Pensionsförsäkring		
Avgift i % av premie					
Avgift i % av försäkringskapital					
Avgift i % av periodisk utbetalning					
Avgift i % av positiv risksumma					
Avgift i % av negativ risksumma					
Fast avgift (kr per år)					
Återköpsavgift år 1		ange sort			
		% eller kr			
Återköpsavgift år 5		% eller kr			
Återköpsavgift år 10		% eller kr			
Flyttavgift år 1		ange sort			
		% eller kr			
Flyttavgift år 5		% eller kr			
Flyttavgift år 10		% eller kr			
Ändringsavgift (ange ändringstyp)		ange sort			
		% eller kr			
		% eller kr			
		% eller kr			
Övrigt (specificeras):		Individuell livförsäkring		Avtalspension	Övrig tjänstepension (gruppförsäkr)
		Kapitalförsäkring	Pensionsförsäkring		
		ange sort			
		% eller kr			
		% eller kr			
		% eller kr			

Kommentarer:

Att uppgifter lämnats sanningsenligt och efter bästa förmåga intygas

(ansvarig tjänstemans namnteckning)

UNDERSÖKNING AV AVGIFTSUTTAG FÖR LIVFÖRSÄKRING Formulär 1 och 2
sändes till FINANSINSPEKTIONEN via e-post till Anh.Tuan.Do@fi.se
samt via brev till Finansinspektionen, Box 6750, 113 85 STOCKHOLM

Bilaga 4

Anvisningar för ifyllande av formulär – undersökning av avgiftsuttag för livförsäkring 2001–2003

38

ALLMÄNT

Beloppsuppgifter

Anges genomgående i miljoner kr (Mnkr) med en decimal.

Omfattning

Endast all verksamhet som bedrivs enligt former av retrospektivreservmetod ska ingå. Verksamhet avseende premiefrielse ska dock exkluderas. Även vinstutdelande bolag ska lämna uppgifter.

Redovisning

Uppgifter ska tas fram på ett sådant sätt att de lätt kan vidimeras, t.ex. med hjälp av dokumentation i försäkringstekniskt beräkningsunderlag och i övrigt kunna förklaras vid kontroll.

VERKSAMHETSGRENAR

Redovisning sker separat för varje angiven verksamhetsgren på formulär 1 resp formulär 2, om verksamhet förekommit under resp år. Formulär 1 är indelat i flikar för varje gren.

Uppdelning i verksamhetsgrenarna ("försäkringsgrenar" enligt årsredovisningsföreskriftens terminologi) individuell livförsäkring och grupp tjänstepensionsförsäkring följer den uppdelning som ges av bolagets egen tolkning av föreskrifterna för årsredovisning. Om bolaget därför klassat vissa tjänstepensionsförsäkringar som individuella och redovisningsmässigt fört dessa till verksamhetsgrenen "individuell livförsäkring", ska denna indelning behållas även i denna undersökning.

För grupp tjänstepensionsförsäkring ska om möjligt göras en särredovisning av den del av verksamheten som går under namnet "avtalspensioner". Med "avtalspension" menas här premiebestämd och valcentralsanknuten tjänstepensionsförsäkring och utgörs av de valbara delarna som bestämts enligt kollektivavtal (t.ex ITP, SAF-LO, PFA-98, PA03).

Om sådana avtalspensioner inte kan särskiljas ur driftskostnadshänseende, får de inkluderas i verksamhetsgrenen "övrig tjänstepension (grupp försäkring)".

Uttagna avgifter

Endast avgifter avsedda att täcka driftskostnader ska tas med. Med "driftskostnader" avses i detta sammanhang den definition som framgår i 1:a stycket nedan under rubrik DRIFTSKOSTNADER. Avgifterna ska normalt avse de som redovisats på utsända värdebesked för framskrivningen av retrospektivreservens beräkning och med avseende på respektive kalenderår. Observera att avgifter även ska beräknas för försäkringar där retrospektivreserven är mindre än tekniskt återköpsvärde.

Uttag av avgifter för retrospektivreserver, som är negativa vid utgången av resp kalenderår ska dock inte beaktas. Undantag kan ske för försäkringar med kort faktisk duration (initiala effekter av zillmering). Kommentera detta i så fall.

Om bolaget inte har avgifter som särskilt kan hänföras till anskaffning, får avgifterna i sin helhet läggas på raden ”övrigt”.

Beräkningsmetodik

Om uppgifter om erhållna avgifter inte kan tas fram utifrån redovisade värdebesked, får de skattas utifrån faktiska avgiftsuttagsnivåer och beståndsstistik, om inte annan metod att beräkna detta finns. Tillämpad metod markeras och ska kommenteras.

Tillägg för framtida avgifter

Observera att den särskilda beräkningen av tillägg för framtida avgifter är frivillig. Om sådan beräkning görs, ska dock även avdrag för avgifter hänförliga till tidigare års försäljning beaktas och redovisas. Beräkningarna ska också i så fall avse alla tre åren. Dock medges att bolaget kan göra sådan beräkning enbart för viss verksamhetsgren. Om sådana beräkningar avser annan aktivitet än försäljning måste sådan särskilt anges under Kommentarer. Se också nedan om ”periodisering av driftskostnader”.

Om bolaget inte har för avsikt att redovisa beräkning av tillägg för framtida avgifter, får avgifterna i sin helhet läggas på raden ”övrigt”.

Tillämpade antaganden för att beräkna diskonterade framtida avgifter för den faktiska försäljningen bör i princip inte variera alltför mycket mellan åren. Ange orsaker om så ändå är fallet.

Diskonteringarna bör utföras med tillämpning av försiktiga antaganden. Tillämpad ränta bör utgöra bruttoränta. Annullationer bör beaktas åtminstone enligt faktisk erfarenhet. Avvikelser från detta synsätt ska kommenteras. Uppräkning av retrospektivreserven i syfte att beräkna avgifter hänförliga till försäljning bör också ske med försiktighet.

Med högsta beaktade duration avses här beräknad tidsgräns för försäkringens duration, varefter diskontering för framtida avgifter inte längre beaktas.

DRIFTSKOSTNADER

Allt som ingår i årsredovisningens uppgifter om driftskostnader ska medtas. Dessutom tillkommer skaderegleringskostnader under rubrik försäkringsersättning samt kapitalförvaltningskostnader.

Förutbetalda anskaffningskostnader: Uppgifterna bör överensstämma med redovisningen i Aktuarieredogörelsen resp år. Ange annars varför avvikelser uppstått.

Kapitalförvaltningskostnader: Dessa ska särredovisas. Kostnaderna fördelas på verksamhetsgren lämpligen efter hur den faktiska kapitalavkastningen har fördelats. Tabellredovisningen kommer att bygga på att några specifika avgifter för detta inte tas ut direkt på försäkringsvärdet. Om så ändå är fallet, ska det särskilt anges.

Periodisering av investeringskostnader: Uppgifterna är tänkta att ge bolaget en möjlighet att justera de officiella driftskostnaderna för jämförelser i detta speciella sammanhang. Här redovisas uppgifter om periodisering av vissa investeringskostnader. Ange typ av kostnad, år när investering skedde, investeringens faktiska kostnad samt avskrivningstid för investeringen med avseende på undersökningsåren 2001–2003.

Retrospektivreserver

Retrospektivreservs värde ska redovisas även i de fall där tekniskt återköpsvärde är högre. Negativa retrospektivreserver kan redovisas med värdet 0. Avsikten är att relatera undersökningresultat bl.a. till det årliga genomsnittet av dessa reserver. Genomsnittet är tänkt att erhållas genom att dela värden per den 1 januari med 2. Om denna beräkning riskerar att bli missvisande, kan information för mer korrekt jämförelse anges under Kommentarer.

TILLÄMPADE AVGIFTSUTTAG I FÖRSÄKRINGSBESTÅNDET

Här anges de tillämpade avgiftsuttag, som bolaget anser vara de mest representativa i försäkringsbeståndet för respektive angiven verksamhetsgren. Avsikten är att i konsumentupplysnings syfte ge en ögonblicksbild per den 1 juli 2004. Under "Övrigt" kan t.ex. anges om uttag varierar för olika premienivåer och dylik kompletterande information.

Om bolaget så önskar, kan – utöver begärd redovisning – en mer omfattande "prislista" bifogas, i syfte att ge FI och konsumenter en mer komplett bild av vilka avgiftsuttag som tillämpas.

Observera att avgiftsuttagen för avtalspension ska specificeras, även om bolaget inte kan göra en uppdelning av de faktiska driftskostnaderna.

Fast avgift: Avgift som är oberoende av premiebetalning, utbetalning och försäkringskapital.

Återköps- och flyttavgifter anges för försäkringar med duration 1,5 resp 10 år (under kalenderåret) i syfte att påvisa eventuella effekter av avtrappningar. Beskrivna avgifter ska vara avsedda att täcka bolagets driftskostnader. Eventuella s.k. marknadsvärdesfaktorer (avgifter som i stadier av underkonsolidering och av rättviseskäl reducerar utbetalat eller flyttat kapital) ska alltså inte redovisas.

Avgifterna kan anges i % eller kr, beroende på vad som är mest relevant. Ange sort i rutan till vänster.

Om bolaget har kunskaper om särskilda avgiftsuttag som valcentraler tillämpar vid avtalspension, är det värdefullt för undersökningen att få del av denna information under Kommentarer.

Finansinspektionens rapporter

finns på www.fi.se

- 2005:4 Blancokrediter till konsumenter
- 2005:3 Finanssektorns krisberedskap
- 2005:2 Livbolagens provisioner till försäkringsmäklare
- 2005:1 Indexobligationer – en granskning av informationen till kunderna
- 2004:11 Marknadstillsyn 2004
- 2004:10 Från konto till konto VI
- 2004:9 Finanssektorns stabilitet 2004
- 2004:8 Intressekonflikter i fondbolag
- 2004:7 Värdepappersföretagens rutiner vid kundorder
- 2004:6 Hushållens ökade lån – en riskanalys
- 2004:5 En plan för enklare regler
- 2004:4 Effektiv tillståndsgivning
- 2004:3 Sen fondhandel och market timing
- 2004:2 Internaffärer i nio livbolag
- 2004:1 Bankernas klagomålshantering

Finansinspektionen
Box 6750, 113 85 Stockholm
Tel 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se